

## **RAPORT PRIVIND DESHUMAREA OSEMINTELOR LUI VITAN PETRU ÎN HOTARUL SATULUI BĂIEȘTI, COM. PUI, JUD. HUNEDOARA**

În zilele de 6 și 7 mai 2009, Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului în România a întreprins o nouă acțiune de cercetare în teren, care a avut drept scop deshumarea osemintelor unei victime care a fost ucisă într-o confruntare cu Securitatea în cursul anului 1952. Acțiunea reprezentanților IICCR s-a desfășurat în zona satului Băiești, aparținător comunei Pui, din jud. Hunedoara, o localitate situată lângă șoseaua națională care face legătura între orașele Hațeg și Petroșani. O investigație preliminară a fost făcută în zonă pe data de 7 aprilie 2009, când au fost căutați și interogați anumiți martori contemporani cu evenimentele, și s-a făcut o perieghză în teren pentru identificarea locului unde se află mormântul.

Persoana decedată se numește VITAN PETRU zis *Gheberici*, născut în satul Băiești, la 7 februarie 1917. În cursul anului 1948 acesta a aderat la o organizație anticomunistă care se numea *Liga Partizanilor Români din Hațeg*, condusă de inginerul constructor Lazăr Caragea, originar din regiunea Timișului. Ca și alte organizații similare, și aceasta avea drept scop principal opoziția la instaurarea regimului comunist în România. Grupul a acționat în zona satelor aparținătoare comunelor Pui și Sălașu de Sus din județul Hunedoara, precum și în zonele muntoase din apropiere (Munții Retezat și Munții Șureanu), majoritatea aderenților fiind foști membri ai Partidului Național Țărănesc, mulți dintre ei fiind și veterani de război. Într-un document al Securității se face referire la faptul că Vitan Petru ar fi fost membru al mișcării legionare și a deținut funcția de șef de cuib.

În cursul lunii iunie 1949, în urma unei trădări din partea unui anume Petre al Popeștilor din comuna Sălașu de Sus, șeful organizației, Lazăr Caragea, a fost rănit și capturat, fiind apoi anchetat și torturat la Securitatea din Hunedoara. După acest moment, în rândul membrilor și sprijinatorilor organizației au început verificările și arestările, astfel că unii dintre cei vizați, pentru a nu fi prinși, au devenit fugari, refugiindu-se în zonele muntoase din apropierea localităților lor de baștină. Din documentele Securității reiese că, după arestarea inginerului Lazăr Caragea și a altor membri ai organizației *Liga Partizanilor Români din Hațeg*, Vitan Petru a devenit conducătorul unei noi „bande”, alcătuite din patru „elemente”, ceilalți trei fiind Nandra Iosif din Băiești, zis *Iosovel*, Ciucurescu Constantin și Mărilă Filimon, amândoi originari din cătunul Gura Luncii, satul Galați, comuna Pui. Vitan Petru împreună cu consăteanul său Nandra Iosif s-au retras în zona înălțimilor împădurite de la nord-est de satul Băiești, care reprezintă ultimele ramificații ale Munților Șureanu înainte de contactul acestora cu Valea Streiului. Cei doi, deveniți partizani, având fiecare câte o armă militară

de tip ZB, au stat ascunși în munți vreme de mai bine de trei ani, până în luna noiembrie 1952. În această perioadă au locuit numai în bordeie amenajate în pământ, fiind în legătură și având întâlniri periodice cu Ciucurescu Constantin și Mărilă Filimon, care între timp deveniseră și ei fugari în munți, stând ascunși în pădurile din apropierea satului lor. Securitatea a încercat în toți acești ani mai multe acțiuni de prindere a fugarilor, însă toate au fost sortite eșecului. Partizanii au ținut în permanență legătura cu familiile lor, din partea cărora au beneficiat de sprijin, în ciuda presiunilor și șantajului la care aparținătorii erau supuși din partea Securității. Ca urmare a acestor ingerințe, soțiile lui Vitan Petru și a lui Nandra Iosif au fost obligate în anul 1952 să divorțeze de soții lor.

În ziua de 21 noiembrie 1952, Vitan Petru și Nandra Iosif se aflau într-un bordei amenajat în *Păraul Fădițăului*, pe panta sudică a acestuia, loc situat undeva între dealurile Băieștilor la circa 2,5 - 3 km spre nord-est față de sat. Acest bordei fusese făcut în urmă cu mai multă vreme, însă a fost ales atunci pentru locuire deoarece începuse sezonul rece și fugarii doreau să fie peste iarnă mai aproape de casele și familiile lor. Securitatea știa de locația acestui bordei din informațiile obținute de la un localnic din Băiești, Ionuț Nandra, care în schimbul unor promisiuni de foloase materiale i-a trădat pe cei doi consăteni ai săi (între acesta și Nandra Iosif era doar o coincidență de nume și nici o legătură de rudenie). În dimineața acelei zile, cadre operative de la Securitatea din Hunedoara, însoțite și de soldați din trupele de Securitate, au înconjurat bordeiul. Când Nandra Iosif a ieșit afară pentru nevoile personale, după o somație scurtă, acesta a fost împușcat din față, glonțul intrându-i pe sub clavicula din partea stângă și ieșind pe sub omoplat. Imediat, un alt securist s-a apropiat și l-a lovit în spate cu o încărcătură de alică provenite dintr-o armă de vânătoare. Au vrut chiar să-l elimine definitiv, însă unul dintre securiști a intervenit pentru ca să fie lăsat în viață în vederea obținerii de la el a unor informații. Înainte de a-și pierde cunoștința, Nandra Iosif a auzit exploziile a câtorva grenade ce fuseseră aruncate în interiorul bordeiului unde se afla Vitan Petru, care cu siguranță au provocat și moartea acestuia. Nandra Iosif, grav rănit, a petrecut mai multe luni internat în spital, unde a fost și operat, după care a trecut prin ancheta Securității, fiind apoi condamnat la 20 de ani muncă silnică pentru „*uneltire contra ordinii sociale*”. A executat aproape 12 ani de pedeapsă în penitenciarele Aiud, Dej, Gherla, Aiud, Periprava și Jilava. A fost eliberat la 24 iunie 1964 și în prezent locuiește în satul Băiești.

Versiunea oficială a Securității despre cele întâmplate este rezumată într-un document din 13 ianuarie 1953, unde se spune că „...*banditul Nandra Iosif, în timp ce intenționa a se preda organelor care înconjuraseră adăpostul, a fost împușcat printr-un foc de armă de către banditul Vitan Petru. După împușcarea acestuia, Vitan Petru s-a sinucis prin împușcare.*” Textul citat este cuprins într-o dare de seamă referitoare la rezultatele obținute în problema bandelor din țară în perioada 1 iulie 1952 – 13 ianuarie 1953. Conform mărturiei lui Nandra Iosif, afirmația că el ar fi vrut să se predea este neadevărată, el fiind împușcat de către doi dintre securiștii aflați în dispozitiv. Cât despre Vitan Petru, nu crede că acesta s-ar fi sinucis, moartea lui survenind probabil de pe urma rănilor provocate de schijele grenadelor ce au fost aruncate în bordei.

După încheierea operațiunii, cadavrul lui Vitan Petru a fost lăsat în bordei, pentru scoaterea și îngroparea lui fiind aduși cu forța din Băiești, în aceeași zi, doi frați de-ai victimei, care astăzi nu mai sunt în viață. Aceștia l-au scos afară într-o pătură, au urcat panta pârâului și i-au făcut mormântul într-o poieniță înconjurată parțial de vegetație forestieră, în dreptul locului bordeiului și la circa 16 metri spre sud față de marginea pârâului. Urmele fostului bordei mai sunt încă și astăzi vizibile pe panta dinspre sud a pârâului.

Înainte de începerea operațiunilor arheologice de deshumare, locul mormântului era marcat la suprafața solului cu o mică cruce din lemn de brad având dimensiunile totale de 78 x 36,5 cm, brațul orizontal fiind dispus pe direcția nord-sud, iar brațul vertical fiind înfipt în pământ 20 de cm. Nu știm când a fost pusă această cruce, însă la 5 cm spre vest de aceasta se găsea fixat în pământ brațul vertical al unei cruci mai vechi, rupt la partea superioară, ce a fost făcută dintr-un lemn de esență tare. Făcând abstracție de prezența celor două semne de cruce, terenul nu prezenta niciun altfel de element care să indice sau să amintească de prezența mormântului, terenul fiind complet aplatizat și acoperit cu iarbă. Folosind ca reper principal crucea pe care am găsit-o în teren, am considerat că groapa mormântului este orientată pe direcția est-vest, conform tradiției creștine, unde defunctul este așezat în groapă de obicei cu picioarele spre răsărit și capul la apus, aici fiind pusă și crucea sau orice alt însemn funerar.

A fost executată o singură unitate de săpătură sau secțiune arheologică de căutare, aceasta având o formă dreptunghiulară cu dimensiunile de 3,10 x 2,20 metri, laturile mai lungi fiind dispuse pe direcția est-vest. Anticipând posibilitatea ca groapa mormântului să pornească totuși de la o anumită distanță față de cruce, latura vestică a secțiunii a fost stabilită la 0,50 metri de aceasta, iar între cruce și celelalte laturi ale secțiunii au fost 1,20 metri spre sud, 1,00 metri spre nord și 2,60 metri spre est, crucea fiind astfel înglobată în suprafața secțiunii. Terenul unde a fost practică secțiunea se afla în pantă dinspre est spre vest. Adâncirea în secțiune s-a făcut la început pe întreaga suprafață, până la o adâncime medie de circa 0,40 metri, măsurată pe mijlocul profilului de nord. La răzuirea fundului de secțiune a fost surprins conturul gropii mormântului, care ieșea din profilul de vest 0,40 metri spre est. Ca urmare a acestei situații, concluzia care s-a impus a fost că direcția gropii nu este de la cruce spre răsărit, ci în sens invers, spre apus. Crucea care s-a aflat la suprafață marca într-adevăr un capăt de groapă, însă nu cel dinspre apus cum era firesc, ci acela dinspre răsărit. În situația creată, am fost nevoiți să prelungim spre vest latura nordică a secțiunii inițiale cu 1,60 metri, rezultând în final pentru această latură o dimensiune de 4,70 metri. Latura de vest a suprafeței mărite a fost de 1,50 metri, iar latura de sud a fost egală cu prelungirea laturii de nord (1,60 m). Pe lungimea întregii suprafețe deschise (4,70 m), diferența de nivel a terenului verificată pe traseul laturii de nord (4,70 m) a fost de 1,14 metri, panta fiind în coborâre dinspre est spre vest. Stratigrafia secțiunii, observată pe profilul laturii de nord, a avut următoarele caracteristici generale: între nivelul de călcare și – 0,07 metri avem stratul vegetal, între acesta și până la circa – 0,35 metri un strat cu pământ

negru-cenușiu și pietricele, iar în continuare, până pe fundul suprafeței, un strat compact de lut galben.

Groapa mormântului a avut o formă ușor trapezoidală cu colțurile rotunjite, lățimea în capătul dinspre est fiind de 0,62 metri iar în capătul dinspre vest de 0,53 metri. Groapa a avut o lungime de 2,02 metri, închiderea vestică fiind surprinsă aproximativ pe linia profilului din acea parte.

Scheletul defunctului a fost găsit în poziția culcat pe spate fiind orientat cu capul spre răsărit și picioarele la apus, lungimea acestuia fiind de aproximativ 1,77 metri. Craniul se află parțial întors cu privirea spre partea stângă sau spre sud. Brațul drept este paralel cu corpul, antebrațul fiind îndoit din cot și așezat oblic pe partea dreaptă a bazinului. Brațul stâng este ușor oblic depărtat din umăr iar antebrațul este îndoit din cot și pus pe abdomen. Adâncimea de înhumare, care variază în funcție de înclinarea terenului din acel loc, măsurată deasupra scheletului, este de – 85 cm în zona capului, - 52 cm la picioare și – 68 cm pe mijlocul gropii, deasupra bazinului. La picioarele defunctului s-au găsit părți din încălțăminte pe care acesta a avut-o, probabil bocanci, din care se mai păstrau doar fragmente degradate din talpa de piele pe care se aflau aplicate plachiuri la vârfuri și potcoave pe călcâie. Asupra scheletului s-au găsit și câteva obiecte care fac parte din categoria accesoriilor vestimentare:

- patru bucăți de nasturi pentru cămașă prevăzuți fiecare cu patru găuri, de culoare albă, trei având diametrul de 10 mm și unul de 8 mm; doi au fost găsiți la părțile inferioare ale antebrațelor și doi în partea superioară a pieptului;
- cinci bucăți de nasturi metalici foarte corodați, doi dintre ei fiind puțin mai mici decât ceilalți; toți au fost găsiți în zona abdomenului și bazinului;
- o plăcuță metalică subțire, de formă dreptunghiulară, prevăzută cu mici goluri în suprafață, având dimensiunile de 32 x 26 mm, care s-a aflat sub coloana vertebrală, deasupra bazinului; presupunem că acest accesoriu provine de la niște bretele pentru pantaloni.

În partea stângă a scheletului, lângă braț, între umăr și cot, au fost descoperite două tipuri de obiecte, unul dintre ele având un caracter mai special. Este vorba în primul rând despre două încărcătoare de armă, aflate unul lângă altul, fiecare având câte cinci cartușe înăuntru, care este și capacitatea maximă de muniție pe care o poate cuprinde acest tip de încărcător. Se știe că defunctul a avut în perioada cât a stat refugiat în munți o armă de tip ZB. Cât privește al doilea tip de obiect, este vorba despre un briceag care s-a aflat în poziție paralelă cu brațul stâng, având unul dintre capete surprins sub cele două încărcătoare. Briceagul avea lama pliată, corpul este din metal și pe ambele fețe este prevăzut cu decorațiuni florale în relief; lungimea briceagului în poziție închisă este de 10,2 cm. Având în vedere poziția *in situ* a celor două încărcătoare și a briceagului, dacă toate acestea nu au fost puse intenționat lângă cadavru la momentul înhumării de către cei care l-au îngropat, atunci ele s-au aflat cu siguranță într-unul din buzunarele din partea stângă a hainei, care probabil a fost desfăcută din nasturi.

Din observațiile primare făcute asupra scheletului a ieșit în evidență faptul că partea din față a craniului, inclusiv o porțiune semnificativă din calotă, este puternic fragmentată, dentiția fiind ieșită aproape în întregime din cavitățile

maxilarelor. Două dintre măselele ce se aflau desprinse din maxilar erau îmbrăcate cu coroane confecționate din metal argintiu, acestea având și urme evidente de uzură. O altă constatare privește zona pieptului unde un număr de cinci coaste prezentau fracturi în părțile lor inferioare, una dintre ele având chiar o dublă secționare. Aceste anomalii sesizate în structura scheletului, ipotetic, ar putea să fi fost cauzate de loviturile și rănilor provocate de schijele grenadelor care au explodat în interiorul bordeiului.

După încheierea investigațiilor, în prezența tuturor celor care au fost la fața locului, între care și unele rude ale defunctului, lângă osemintele lui Vitan Petru a avut loc o slujbă religioasă. După slujbă, rămășițele pământești au fost recuperate în prezența unui procuror civil și a reprezentanților poliției, care le-au preluat în vederea analizării lor în cadrul Laboratorului de Medicină Legală de pe lângă Spitalul Județean din Deva. Reînhumarea lui Vitan Petru a avut loc în data de 9 mai 2009 la Băiești, în mormântul care adăpostește și osemintele soției sale, decedate în anul 1980.

Acțiunea de căutare și deshumare a lui Vitan Petru s-a produs și ca urmare a solicitării venite din partea urmașilor victimei, Mânja Ecaterina și Bratu Alina, fiica, respectiv nepoata acestuia, ambele domiciliată în satul Subcetate, com. Sântămăria Orlea, jud. Hunedoara.

Dr. GHEORGHE PETROV



